

Paweł Prüfer, *Ocalanie człowieczeństwa*, Wydawnictwo Edukacyjne AKAPIT, Toruń 2022, ss. 386.

Publikacja autorstwa Pawła Prüfera „Ocalanie człowieczeństwa” wydana w 2022 roku w Toruniu stanowi interesującą analizę dotyczącą dziejów spisanych na podstawie autobiografii Tadeusza Bizio urodzonego w 1924 roku, żołnierza, emigranta, tułacza (s. 14). Autor na wstępie wprowadza nas w problematykę, podkreślając, iż „Nasze poczucie własnego człowieczeństwa, godności, podmiotowości, sprawczości czy po prostu niepowtarzalności jest także wciąż odkrywane, również dlatego, że właśnie przeszłość jest nam ponownie dana jako wyznawanie. Możemy ją przywoływać do siebie, przyrzeć się jej z bliska, wyciągnąć z niej na tę chwilę treści, które pulsują intensywnie aktualnością. Czas sprawił nawet to, że niektóre z nich nabrały jeszcze większego znaczenia i życia” (s. 9). Paweł Prüfer to wyznawanie przyjmuje, podejmuje próbę zmierzenia się z przeszłością w kontekście „tu i teraz”, na podstawie życia i dziejów jednego bohatera. Autor konfrontuje historię z terażniejszością, dba przy tym o każdy szczegół. Precyzyjnie i niezwykle trafnie prowadzi naukową narrację oraz interpretację nawet najprostszych czynności wykonywanych przez człowieka, relacji interpersonalnych czy też myśli bohatera-tułacza. Inspirująca narracja Autora na kanwie zapisków Tadeusza Bizio jest merytoryczna i pobudzająca wyobraźnię Czytelnika do głębszej refleksji i zastanowienia się nad wartością życia ludzkiego.

Publikacja składa się z siedmiu spójnych i uzasadnionych logicznie części. Struktura pracy jest przejrzysta, tematyka publikacji zaś jest tożsama z zaproponowanym tytułem. Należy podkreślić, iż już tytuł opracowania jest intrygujący i budzący zaciekwawienie. Podobnie struktura książki jest niestandardowa, w której Autor odnosi się do systemu nadrzędnych wartości takich jak godność, gdzie człowieczeństwo uzupełnione jest szlachetnością oraz wolnością, w której sprawczość zespała się z podmiotowością. Następnie afirmacja uwypuklająca umysł, który gotowy jest do kontemplacji, a także merytokracja akcentująca fakt, iż zasługa może liczyć na nagrodę. W spisie treści została wskazana ponadto afiliacja, w której człowiek „przypisuje się” do zbiorowości. W kolejnej części „pamięć i wyobraźnia” biografia jednego człowieka krzyżuje się z historią. Autor w tym fragmencie odnosi się do funkcjonalizmu oraz teorii wymiany w kontekście człowieczeństwa. Ostatnia podsumowująca część publikacji ukazuje człowieczeństwo „ocalającego i ocalonego” w świetle relacji z rodzinnymi wspomnieniami. Wartością dodaną publikacji są wywiady przeprowadzone z Córką oraz Kuzynką Bohatera.

W obszernym *Wprowadzeniu* Autor trafnie podkreśla, iż „Świadome, ale i nie-uświadomione zacieranie przeszłości, wybór niepamiętania oraz opieszałość w zapamiętywaniu długu zaciągniętego względem minionych generacji nie służy nam wszystkim dobrze. Swoista amnezja i wykazywanie się ignorancją względem tego, co minione, a przecież wartościowe i zapładniające do budowania szeroko rozumianego dobrostanu współcześnie i w przyszłości, jest jakimś mankamentem naszych czasów. I jak się wydaje, nie wynika to z przekonania, z jakichś przesłanek ideologicznych czy kulturowych, lecz bardziej ze zwykłej niedbałości, niechęci i braku zgody na wysiłek w tej kwestii – dla

sporej części społeczeństwa jest to zupełna strata czasu” (s. 9-10). Autor poświęcił wiele czasu na „zatrzymanie koła historii”, na przywołanie sylwetki Bohatera, unaocznieniu Jego wspomnień, które niejako ożywają i wzruszają czytelnika. Paweł Prüfer zadedykował swoją publikację nietuzinkowej postaci: „W książce pojawiać się będzie zasadnicze odniesienie do autobiografii spisanej przed laty przez Tadeusza Bizio, kanoniera 3. Dywizji Strzelców Karpackich 1. Pułku Artylerii Lekkiej, żołnierza walczącego o Monte Cassino we Włoszech podczas II wojny światowej, emigranta, osiadłego po wojnie w Gorzowie Wielkopolskim, gdzie żył do 1997 roku” (s. 14). Autor podkreśla, iż „Biografia prowokuje do stawiania wciąż nowych pytań i do rozwijania refleksji, zarówno tych wąskich, skupionych na detalach, jak i szerokich, całościowych. Jedne i drugie osadzają się na człowieku i obejmują strukturę jego człowieczeństwa. Taka metoda zdaje się być, choćby w części, skuteczna w petryfikowaniu tego, co szlachetne oraz w podprowadzaniu pod metamorfizację tego, co takim do końca nie jest” (s. 17). Analiza wspomnień bohatera zostaje umieszczona na kilku fundamentalnych kwestiach, które zostały wyselekcjonowane (spośród wielu innych) i zaproponowane jako podstawowe wartości życia indywidualnego (osobistego) i zbiorowego (społecznego).

Istnieje pilna potrzeba ocalenia od zapomnienia nie tylko historii, ale ludzi ją tworzących, z całym bogactwem ich systemu wartości, doświadczeń oraz człowieczeństwa w kontekście posiadania przyrodzonej i niezbywalnej godności. Książka jest niezwykle interesującym materiałem biograficzno-socjologiczno-filozoficznym. Dlatego publikacja „Ocalenie człowieczeństwa” świetnie wpisuje się w zapotrzebowanie na pielęgnowanie pamięci tych, którzy na to zasłużyli swoim życiem. W świecie ponowoczesnym, konsumpcyjnym, w świecie ryzyka, gdzie dominuje niepewność, nieprzejrzystość, nieprzewidywalność, w którym system wartości został mocno zachwiany w swych fundamentach, należy wskazywać na wzorce osobowe, należy pielęgnować dobre imię i czyny tych, dla których miłość do Ojczyzny była imperatywem moralnym. Dzięki tego typu publikacjom, bohaterowie, mimo, iż odeszli w sposób fizyczny, mentalnie pozostają wśród żywych, będąc dla wielu przykładem umiłowania Ojczyzny i człowieka, a ich dobre czyny idą wciąż za nimi. Dla nich Bóg, Honor, Ojczyzna stanowiły afirmację ich życia. Publikacja nacechowana jest niezwykle subtelną oraz taktem. Paweł Prüfer sam zaznacza, iż „Wrażliwość na historię i na jej odsony, które dokonały się przede wszystkim w ludzkich biografach, każą nam myśleć o człowieku i jego człowieczeństwie z wielką estymą” (s. 10). Autor ma świadomość aktualności podjętej problematyki, co wyraża w następujący sposób: „Refleksja nad człowiekiem, jego kondycją, nad światem, w którym człowiek żyje i który kształtuje, nie przedawniła się” (s. 14). W tym miejscu należy zgodzić z Autorem.

Przestawiony bogaty materiał bibliograficzny, w którym możemy znaleźć publikacje całej „plejady gwiazd” polskiej oraz zagranicznej socjologii, filozofii, teologii czy też etyki, wśród nich m. in. M. Archer, N. Borselino, R. Cipriani, A. Giddensa, E. Goffmana, J. Mariańskiego, G. Meada, R. Mertona, V. Pareto, J. Szczepańskiego, W. Tatarkiewicza, F. Znanieckiego, P. Sztompki, A. Webera, A. Wójtowicza, świadczy o niezwyklej erudycji oraz dociekliwości Autora.

Publikacja jest swego rodzaju pomnikiem i hołdem złożonym wspaniałemu Człowiekowi, którego życie bardzo doświadczyło. Recenzowane dzieło jest próbą zwrócenia uwagi na świat wartości, na ludzką dolę oraz zachowanie człowieczeństwa w każdym wymiarze życia. Autor wykazał się dużą dozą wrażliwości oraz empatii w aspekcie zmierzenia się z życiem drugiego człowieka. Walorem publikacji jest jej interdyscyplinarny, holistyczny charakter: od ujęcia socjologicznego, poprzez filozoficzne, historyczne na teologicznym skończywszy.

Opracowanie jest dla czytelnika cenne poznawczo, dając mu tym samym lekcję człowieczeństwa w kontekście historii życia nieznanego im bohatera. W świetle przytoczonych argumentów rekomenduję tak wartościowe opracowanie, gdyż stanowi ono solidne studium naukowe w zakresie podjętego tematu. Książka autorstwa Pawła Prüfera doskonale wpisuje się w zapotrzebowanie na tego typu publikacje. Dopełnia ona w istotny sposób polskie piśmiennictwo dotyczące biografii bohaterów w ujęciu socjologiczno-filozoficzno-historycznym.

Jolanta Łodzińska